

2.5 De EU en de OE

De eu wordt in het Nederlands altijd lang uitgesproken, terwijl de Nederlandse oe naargelang de context lang of kort kan klinken – vergelijk bijvoorbeeld de oe-klanken in boer (lang) en boek (kort).

In het Antwerps kunnen zowel de eu als de oe kort en lang uitgesproken worden, en valt dit onderscheid niet af te leiden uit de context. De korte eu en oe zijn in het Antwerps twee veelgebruikte klinkers die evenzeer van de lange eu en oe verschillen als de korte o van de lange o. Ze komen voornamelijk voor in woorden die in het Nederlands helemaal geen eu of oe gebruiken.

Om duidelijk te maken welke woorden een lange eu of oe gebruiken, en welke woorden een korte, is het noodzakelijk dat we verschillende notaties gebruiken voor lang en kort. Daar onze basisprincipes voorschrijven dat lange klinkers met twee letters geschreven moeten worden zullen we de vertrouwde notaties eu en oe gebruiken voor de lange klanken, en nieuwe notaties invoeren voor de korte klanken.

- De **lange eu** houdt qua uitspraak het midden tussen de Nederlandse eu en de Nederlandse ui. We noteren haar gewoon als **eu**. Voorbeelden zijn *neus*, *keuning* (koning), *veul* (veel) en *veur* (vóór).
- De **korte eu** klinkt zoals de ö in de voornaam Björn. We zullen haar noteren als **ö**, net als in het Duits, het Zweeds en andere talen. Voorbeelden zijn *wörm* (worm) en *plöts* (plaats).

De korte eu komt veel voor op plaatsen waar in het Nederlands een korte o voor een r staat, zoals in *störm* (storm) en *kört* (kort). Er zijn echter ook uitzonderingen, zoals *bord*. Andere woorden met een korte eu zijn *kösse* (schoonmaken), *rösse* (wrijven), *löstere* en *östig* (haastig).

- De **lange oe** klinkt ongeveer als de Nederlandse lange oe en wordt uiteraard ook als **oe** genoteerd. Voorbeelden zijn *boer*, *snoep* en *knoesels* (enkels).
- De **korte oe** klinkt zoals de u van Stuttgart. De korte oe wordt niet alleen in het Duits maar ook in het Spaans, het Italiaans en vele andere talen als u genoteerd. In het Antwerps zullen we haar noteren als **ù** om verwarring met de korte u-klank te vermijden. Voorbeelden zijn *lùmp* (lomp, dom) en *ùnger* (honger).

De korte oe komt veel voor op plaatsen waar in het Nederlands een korte o voor een m of een p staat, zoals in *kùm* (kom), *stùm* (stom), *krùm* (krom), *ùp* (op) en *pùp* (pop). Er zijn echter ook weer uitzonderingen, zoals *gom* en *kop*. Andere woorden met een korte oe zijn *tùrt* (taart), *ùmmes* (immers) en *jùksel* (jeuk).

We schrijven de korte oe altijd als ù, óók in woorden waar ze in het Nederlands als oe geschreven wordt, zoals *blùm* (bloem) en *sùp* (soep). We kijken daarmee bewust af van het Nederlandse woordbeeld, maar doen dat omdat we dan in 100% van de gevallen korte klinkers weergeven met één letter en lange klinkers met twee. Er zijn trouwens gevallen waarin het nodig is voor de leesbaarheid. Neem bijvoorbeeld het werkwoord *roepe* (roepen). In het Antwerps wordt de klinker van dit werkwoord lang of kort uitgesproken naargelang de persoon: we zeggen *ik roep* maar *gij rùpt*. Als we *gij roept* zouden schrijven zou het bij het lezen erg moeilijk zijn eraan te denken dat de klinker nu kort uitgesproken moet worden. Zoals we in het deel over grammatica zullen zien komen dergelijke klinkerverkortingen voor in tal van werkwoorden (zie *Stamklankverkorting*, p. 108).

Tal van voorbeelden tonen aan dat het onderscheid tussen de korte en lange oe of eu niet afgeleid kan worden uit de omringende klanken. In *schroef* en *slùf* (pantoffel) worden de lange en korte oe telkens gevolgd door een f, en in *roem* en *blùm* (bloem) door een m. Voor de eu zien we hetzelfde in *preuts* en *plòts* (plaats). De woorden *keus* (keuze) en *kös* (zoals in *ik kös*, ik maak schoon), en *poep* (achterwerk) en *pùp* (pop), zouden zelfs helemaal niet van elkaar te onderscheiden zijn als we de korte oe en eu niet anders zouden noteren dan de lange.

Dankzij de grotere verscheidenheid aan klanken zijn Antwerpse woorden soms duidelijker van elkaar te onderscheiden dan Nederlandse. Zo heeft het Nederlandse woord “voor” twee betekenissen, equivalent aan de Engelse woorden “for” en “before”. Het Antwerps heeft hier ook twee verschillende woorden, namelijk *vör* (“for”) en *veur* (“before”). Voorbeelden zijn *vör mij* (voor mij, “for me”) en *veur karstmis* (voor kerstmis, “before christmas”). Ook hier blijken de verschillende notaties voor kort en lang cruciaal voor de leesbaarheid.